

ПОДВИЖНИЦЬКА МІСІЯ АКАДЕМІКА ІВАНА ЗЯЗЮНА (ДО 85-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

Вступне слово

У 2011 р. збірник наукових праць «Естетика і етика педагогічної дії» вперше вийшов друком в українському публікаційному просторі. Ініціатором заснування видання був доктор філософських наук, професор, академік, знаний в Україні і зарубіжжі вчений-педагог Іван Андрійович Зязюн (1938-2014), професійне життя якого пов'язане з ректорством у Полтавському педагогічному інституті імені В. Г. Короленка (1975-

1990, нині – Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка) та директорством в Інституті професійної педагогіки і психології АПН України (1993-2014, нині – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України).

Місією академіка Івана Зязюна стало створення відкритої публікаційної платформи представлення цінних освітніх практик якісної підготовки сучасного вчителя, теоретичних і практичних здобутків педагогічної і мистецької освіти, адже ініціювання видання збірника наукових праць покликане презентувати досягнення педагогічної науки, педагогічної естетики і етики, інновації в освітній галузі.

Іван Андрійович Зязюн, талановитий менеджер науки, креативний дослідник, новатор, став знаковою постаттю в українській педагогіці в 1980-2014-х роках. Глибокий аналітичний розум, працелюбність і наполегливість, філософсько-креативна енергетика, інтелігентність, педагогічна культура, людяність – чинники, що визначили його професійне сходження від завідувача будинку культури рідного села Пашківка Ніжинського району Чернігівської області до ректора славного університету

Полтавщини, першого Міністра народної освіти незалежної України, директора знаної наукової установи.

Педагогічна спадщина Івана Зязюна – майже 600 праць: монографії, підручники, навчальні та навчально-методичні посібники для студентів педагогічних закладів, аспірантів і докторантів, учителів і викладачів, статті, опубліковані в українських і зарубіжних часописах («Естетичний розвиток особи», «Естетичний досвід особи», «Основи педагогічної майстерності», «Педагогічна майстерність», «Краса педагогічної дії», «Педагогіка добра: ідеали і реалії» та ін.).

Спектр обґрунтованих Іваном Андрійовичем ідей охоплює концептуальні положення гуманістичної філософії освіти, теорії і практики педагогічної майстерності, етико-естетичних чинників розвитку педагогічної освіти, концептуальних засад нового напрямку вітчизняної наукової думки – психопедагогіки. Завдяки його теоретичним пошукам українська педагогіка збагатилася новими терміносполуками: «краса педагогічної дії», «ДОБРО, ІСТИНА, КРАСА в педагогіці», «педагогіка добра», «етика педагогічної дії», «філософія педагогічної дії» тощо.

На переконання Президента НАПН України В. Г. Кременя, «у структуруванні сучасної парадигми освіти Іван Андрійович віддавав перевагу «філософії життя» на противагу раціоналізму і технократизму. Відповідно педагог має опиратися на цінності людського духу, моралі, досвід культури. Розглядаючи освіту як підсистему суспільства, як історико-культурний феномен, науковець визначає її як національний актуалітет поступу суспільства і окремої особистості, що відображає етнічний досвід у процесі навчання і виховання людини» (Кремень, В. (2018). Філософсько-педагогічна спадщина академіка Івана Зязюна у контексті модернізації освіти. *Естетика і етика педагогічної дії* (Вип. 17, с. 9-20). Взято з: <http://aesthetethicpedaction.pnpu.edu.ua/issue/view/10596/4950>).

У сфері педагогічної освіти Іван Зязюн обґрунтував ідею інноваційного вчителя, актуалітетами діяльності якого має стати опертя на інтелектуальну, емоційну, вольову сфери учня. Саме такий учитель усвідомлює унікальність кожної особистості, «своєю Поведінкою, своїми Знаннями, своєю Людністю, своєю

Свободою, своєю Любов'ю, своїм Щастям, своїм Талантом» формує особистість дитини. Інноваційний учитель має бути наділений низкою професійних якостей: критичне мислення, стратегічне бачення проблем, неперервність професійного розвитку, здатність навчатися впродовж життя, педагогічний світогляд, детермінований рівнем аксіокультурного, інтелектуального, духовного розвитку, володіння інноваційними технологіями, методами педагогічного впливу на учня. Водночас ключовою якістю вчителя є спрямованість на «олюднення людини» – дитини, яку потрібно зорієнтувати на опанування культуротворчих, етичних і естетичних джерел саморозвитку.

Знаковими в контексті визначення місії сучасного вчителя є вислови Івана Андрійовича:

Серед вічних професій учительська посідає особливе місце: вона – початок усіх професій.

Змінюються умови й засоби виховання та незмінним залишається головне призначення вчителя – навчити людину бути Людиною.

Учитель, його майстерність, його талант – невичерпне джерело багатства народу, який прагне до інтелектуальної, етико-естетичної культури в часи усіляких потрясінь і негараздів.

Учитель має бути вчителем протягом усього життя.

Я творчим учителем вважаю того, з ким учням радісно.

...Учитель уособлює в самому собі творця уроку, і виконавця, і режисера втілення творчого задуму для отримання найвагомішого результату – глибокого знання учнями.

Обдарований учитель продовжує свою справу в талановитому учневі (Зязюн, І. А. (2000). Педагогіка добра: ідеали і реалії. Київ: МАУП).

В українському науковому просторі успішно працює плеяда педагогів, дослідників, яких по праву можна вважати учнями Івана Андрійовича. Це знані в Україні і поза її межами науковці – представники наукової школи, однодумці, колеги, які завдячують Учителю самостійністю мислення, відповідальністю за наукове слово, відкритістю до наукового діалогу, ціннісним ставленням

до людей, сповідуванням добра, любові, волі, свободи, духу, духовності у професійній діяльності.

«Педагогіка – моє життя»... Я прошу у Бога одного – часу для добра людям... Я Богові завжди дякую за те, що він обрав мене це Добро генерувати», – цей життєвий імператив Івана Зязюна закарбовано в історії сучасної української педагогічної думки. Саме мудрість наставника, життєва і професійна філософія, людяність, емпатійність у ставленні до інших уможливили становлення унікальної науково-педагогічної школи академіка, яка, на думку посестри І. А. Зязюна Неллі Григорівни Ничкало, «представляє соціально оформлену спільноту людей, котра творить реально-ідеальний простір своєї культури – головну умову їхнього життя. Водночас і форма спільноти представників різних поколінь, різних професійних форм діяльності так само творить простір реально-ідеальної культури, у цьому випадку – освітній простір, який поєднує всіх суб'єктів діяльності у спільній справі, що забезпечує існування цієї спільноти. Мета, справа, що єднає людей у такій спільноті – забезпечити її збереження, трансляцію в просторі й часі та вдосконалення культури» (Ничкало, Н. Г. (2016). Скарби наукової спадщини академіка Івана Зязюна. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, О. Г. РОМАНОВСЬКИЙ (Ред.). *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти* (Вип. 45 (49), ч. 1, с. 63-79). Харків: НТУ «ХПІ»).

Перша стаття Івана Андрійовича в першому випуску збірника наукових праць «Естетика і етика педагогічної дії» була присвячена проблемі аксіологічних регуляторів педагогічної діяльності вчителя. У ній науковець акцентував увагу на тому, що «суспільству слід визначити пріоритетне ставлення до освіти, до соціальної місії вчителя»: «Учитель – це той основний стрижень духовної культури, від якого залежить не лише те, якими ми є сьогодні, але й те, якими ми будемо в майбутньому. Завтрашній день України буде багато в чому визначатися рівнем освіти і професійної підготовки сучасного молодого покоління, його світоглядної позиції, бажанням і вмінням брати активну участь у відродженні України. Учитель – центральна фігура суспільних перетворень, від його образу, соціальної позиції, ціннісно-

цільових установок залежать результати професійної спроможності кожної людини» (Зязюн І. Аксіологічні ресурси педагогічної дії вчителя. (2011). *Естетика і етика педагогічної дії* (Вип. 1, с. 9-24). Взято з: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eepd_2011_1_5).

У 2023 р. співробітниками Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України підготовлено ювілейне видання: Фундатор «педагогіки добра» і добротворення в педагогіці: збірник матеріалів до 85-річчя з дня народження Івана Зязюна (2023). Київ: Вид-во ТОВ «Юрка Любченка» (Взято з: https://lib.iitta.gov.ua/735208/1/fundator-sity_11.05.2023.pdf). Глибоко переконані, що нині розвиток педагогічної освіти України, формування суспільної поваги до Вчителя має базуватися на ціннісному підґрунті спадщини Івана Андрійовича Зязюна. Вивчення його спадку, систематизація наукових, навчально-методичних публікацій має стати завданням учених Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, а також представників його наукової школи в закладах вищої освіти в різних регіонах України.

*Редакційна колегія збірника наукових праць
«Естетика і етика педагогічної дії»*